

Dopisy redakci • Diskuse

Významná data z historie československé a české hematologie

Chrobák L., Hradec Králové

Významné objevy a léčebné postupy

1907: Jan Janský (1873–1921) popsal jako druhý na světě čtvrtou krevní skupinu nesoucí současně znaky A a B. Landsteiner v roce 1901 popsal tři krevní skupiny A, B a 0 a v roce 1902 popsal čtyři krevní skupiny Decastello a Sturlis.

1909: Kristián Hynek (1879–1960) definoval index známý v české i zahraniční literatuře jako tzv. Hynkovo číslo spočívající v součtu jaderných úseků ve 100 neutrofilech dělený 100. Normální hodnota je kolem 3. Snížení pod tuto hodnotu znamená posun doleva, nad tuto hodnotu posun doprava. Hynkovo číslo znamená zjednodušení Armethova schématu rozděleního za stejným účelem neutrofilů do 5 tříd.

1911: Kristián Hynek publikoval přesný popis vyšetření sedimentace červených krvinek. Reakce je spojována se jménem R. S. Fahraeuse, který ji však popsal o sedm let později.

1959: František Heřmanský (1916–1980) spolu s Pavlem Pudlákem (1927–1993) popsal syndrom v literatuře známý jako syndrom Heřmanského-Pudláka a charakterizovaný triádou krvácivého stavu z destičkové příčiny, albinismem a nálezem zvláštních pigmentofágů v kostní dřeni.

1962: Vyšla monografie Klinická hematologie od Miloše Netouška (1889–1968), která je první ucelenou hematologickou monografií v české literatuře o fyziologii a patologii krve a krvetvorných orgánů s podrobnými metodologickými postupy z vyšetřovací techniky a s neobyčejně bohatými literárními údaji. V r. 1942 vyšla jeho první česká klinická hematologie, rozsahem mnohem menší, jako součást Pelnářovy učebnice vnitřního lékařství: Patologie a terapie nemocí vnitřních.

1960: M. Arient a spol. se pokusili v Ústřední vojenské nemocnici v Praze o prvou transplantaci kostní dřeni (TKD) u nás.

1962: M. Hrubíško v Bratislavě publikoval použití opakovaných transfuzí kostní dřeni u akutní myeloidní leukemie v aplastické fázi při cytostatické léčbě.

1976: se uskutečnila v Hradci Králové ve spolupráci s ÚHKKT v Praze první TKD s vyšetřením na HLA kompatibilitu.

1986: první alogenní transplantace provedená v ÚHKKT

1987: první úspěšná transplantace v ÚHKKT

1989: se rozvinula transplantační léčba na II. dětské klinice v Motole, se samostatným transplantačním pracovištěm na dětské onkologické klinice v roce 1991.

Následně se alogenní a autologní transplantace začaly provádět na dalších pracovištích (Plzeň 1991, Hradec Králové znovu od r. 1993, I. interní klinika 1. LFUK v Praze 1993, v Brně – Bohunicích 1995, v Olomouci 1997).

Československé a české společnosti a spolky se vztahem k hematologii

30. dubna 1951 byla založena Československá hematologická společnost (ČsHS) s prozatímním výborem. 1952 byl zvolen definitivní výbor (předseda Miloš Netoušek, jednatel František Heřmanský).

Činnost společnosti se rozvíjela i v sekcích a komisích.

1959 byla zřízena transfuzní komise, později sekce

1961 byla ustanovena laboratorní komise

1995 vznikla sekce dětské hematologie

19. prosince 1968 se Československá hematologická společnost (ČsHS) stala celostátním sdružením dvou samostatných společností – České hematologické společnosti (ČHS) a Slovenské hematologické a transfuziologické společnosti (SHTS).

30. května 1990 byl název ČHS změněn na Česká společnost pro hematologii a krevní transfuzi.

1993: se zánikem Československé federativní republiky vznikly dvě samostatné a v mezinárodních stycích zcela nezávislé hematologické společnosti: Česká společnost pro hematologii a krevní transfuzi ČLS JEP a Slovenská hematologická a transfuziologická společnost (SHTS).

1. ledna 1994 došlo k rozdělení České společnosti pro hematologii a krevní transfuzi na Českou hematologickou společnost ČLS JEP a nově vzniklou Společnost pro transfuzní lékařství ČLS JEP.

2. listopadu 2004 vznikl Spolek pro trombózu a hemostázu.

2005: vznikla Česká společnost pro trombózu a hemostázu ČLS JEP: ustanovena byla na valné hromadě 3. 2. 2005 a řádnou společností se stala rozhodnutím předsednictva ČLS JEP 23. 3. 2005.

Celostátní domácí sjezdy a konference a sjezdy a konference konané střídavě v České a Slovenské republice

1957: se konal v Karlových Varech první celostátní sjezd ČsHS s bohatou zahraniční účastí (prezident Miloš Netoušek). Další sjezdy se konaly zpravidla po 3 letech střídavě v Čechách, na Moravě a na Slovensku, v současnosti pod názvem Česko-Slovenský hematologický a transfuziologický sjezd. V roce 2012 se bude v Brně konat XVI. sjezd.

1992: se konala první Konference dětských hematologů v Ostravě. Další konference se konají střídavě v ČR a SR, od roku 2004 i za účasti dětských onkologů.

Od r. 1994 se pořádají pravidelně střídavě každoroční Slovensko-české konference o hemostáze a trombóze (Martin –

P. Kubisz) a Česko-slovenské konference o trombóze a hemostáze (Hradec Králové – J. Malý).

Od r. 1995 se konají Česko-slovenské a Slovensko-české původně pracovní dny laboratorní hematologie, od roku 2005 s názvem Konference laboratorní hematologie, které navazují na den laboratorní hematologie, který předtím po několik let organizoval v Praze J. Horák. Konference se v letech 1995 až 1998 konaly v Hradci Králové (M. Pecka), od roku 1999 střídavě v ČR a SR (T. Lipšic).

Od r. 1989 se konají pravidelně Pracovní dny SZP pořádané sekcemi SZP ČHS a STL (organizátorka Z. Drobníková).

Kromě akcí organizovaných odbornými společnostmi pořádají lékařské fakulty, kliniky, případně v součinnosti s dalšími organizacemi akce, které svým rozsahem a odborností nabyly charakter celostátních akcí.

1987: se v Olomouci konalo pracovní odpoledne, které se v následujících letech rozšířilo na několikadenní konference tzv. Olomoucké hematologické dny, letos (2011) již 25. s účastí i slovenských hematologů a významnou zahraniční účastí. OHD jsou od roku 2005 akreditovány Evropskou hematologickou společností v systému CME ECAH. Organizuje hematoto-onkologická klinika FN.

Od roku 1988 se konal v Praze pravidelně Heřmanského den organizovaný I. interní klinikou VFN, který byl od roku 1998 pracovním dnem věnovaným památce F. Heřmanského a J. Neuwirta, který organizovala I. interní klinika VFN a ÚHK. Od roku 2003 se název změnil na Pražský hematologický den, na jehož organizaci se současně spoluúčastní i Klinika dětské hematologie a onkologie FN Motol, FNM 2. LF a Hematologické oddělení 3. LF UK.

Od roku 1992 se konají v rámci konference MEFA v Brně hematologické konference, od roku 2006 pod názvem Brněnské hematologické dny sestávající ze Dne o leukemiích (J. Mayer) a cyklu Trombóza a hemostáza (M. Penka).

Od roku 1995 se konaly původně Pařížkovy dny v Novém Jičíně věnované problematice hemostázy a trombózy. V posledních třech letech je nosným tématem i problematika buněčné terapie v neonkologických indikacích a konference se konají v Ostravě (hlavní organizátor: J. Gumulec).

Všechny pod tímto záhlavím uvedené odborné akce se konaly s mezinárodní účastí.

Bilaterální a trilaterální konference s bývalými státy tzv. socialistického tábora

Omezené možnosti mezinárodní spolupráce v 50. a 60. letech vedly z iniciativy ČsHS k navázání bilaterálních a trilaterálních odborných styků s hematologickými společnostmi Polska, NDR a Maďarska.

1966: se konaly první Československo-polské hematologické dny v Novém Smokovci, druhé 1972 v Katovicích. Organizátorem za ČsHS byla ČHS.

1974: se konala společná konference hematologických společností NDR a Československa v Karl-Marx-Stadtu

1976: se uskutečnila první trilaterální konference hematologických společností Československa, NDR a Polska v Kružberku u Opavy. Další konference se konaly v Polanici u Wroclavi (1978), v Kostelci u Zlína (1982), v Zakopaném (1984), v Oybinu v NDR (1986) a poslední v Třinci (1989). Organizátorem za ČsHS byla ČHS.

1978: se konalo první Československo-maďarské hematologické sympozium v Bratislavě, druhé v Sombathely (1981), třetí v Košicích (1983), čtvrté v Debrecíně (1987) a páté, poslední v Bánské Bystrici (1990). Organizátorem za ČsHS byla SHTS.

Po roce 1990 se v důsledku změněných politických poměrů a možnosti široké mezinárodní spolupráce společné konference a sympozia socialistických států již nekonala.

Mezinárodní sjezdy, konference a sympozia

1967: Francouzsko-československé hematologické dny v Paříži

1969: Československo-francouzské hematologické dny v Praze

1970: přednáškový večer štrasburských hematologů v čele s ředitelem Centra krevní transfuze a hematologické kliniky ve Strasburku prof. R. Waltzem v Praze

1970: Prague Symposium Erythropoieticum (organizátor J. Neuwirt)

1971: Mezinárodní sympozium The Role of Platelets in Hemostasis and Thrombosis v Praze (sekretář P. Pudlák)

1973: II. sjezd Mezinárodní hematologické společnosti, evropské a africké části (divize) v Praze (ISH – EAD) (prezident J. Libánský, generální sekretář L. Donner)

1985: Mezinárodní sympozium Současné přístupy k lymfoproliferativním chorobám v Praze konané pod záštitou ISH a UICC (generální sekretář P. Klener)

1991: Evropský kongres Mezinárodní společnosti pro krevní transfuzi (ISBT) v Praze organizovaná transfuzní sekcí ČHS (generální sekretář V. Veselý)

1994 a 1998: Mezinárodní konference Supportive Care in Haematological Oncology v Praze (generální sekretář P. Klener a J. Klášterský). ČHS se podílela jako spolupořadatel

1994: 9th Meeting of the Danubian League Against Thrombosis and Haemorrhagic Disorders v Praze (prezident F. Kornalík, sekretářka Z. Vorlová)

1996: Mezinárodní konference The Chronic Leukaemias v Praze (generální sekretář P. Klener)

1999: 5. mezinárodní sympozium o myelodysplastických syndromech v Praze (generální sekretářka: R. Neuwirtová)

2005: 31st Annual Meeting of European Group for Blood and Marrow Transplantation, Praha (prezident V. Koza)

V článku uvedena pouze data jednotlivých akcí bez bližšího hodnocení, byť by to nemuselo být nezajímavé, ale článek by se tím rozšířil na neúnosnou míru.

*Sestavil: prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.
e-mail: ladislavchrobak@seznam.cz*